

El 2006, en plena bombolla immobiliària i eufòria creditícia dels bancs, va parlar en una entrevista d'un premonitori "crash del 2010", on advertíeu d'una crisi. Pocs us van escoltar, però teníeu raó. No hi havia cap altre expert que tingués les mateixes intuïcions?

Evidentment, hi havia més gent que ho veia! Però no convenia explicar-ho. La dada que em va alarmar va ser l'evolució de l'endeutament privat a l'estat. L'any 1996 era del 66% del PIB, i el 2006, del 220%, una autèntica bogeria. L'oferta havia arribat a un punt que ja no podia ser coberta per la demanda, i no únicament al sector immobiliari, sinó també en la capacitat productiva de la indústria, que se sostenia només a base de crèdit.

—Dieu que no convenia advertir del risc? Els experts se suposa que hi són per això...

—S'havia de continuar fent negoci, continuar creixent. I d'altra banda, el risc polític d'advertir d'aquests indicadors implicava una caiguda del consum i una pèrdua de confiança en els polítics. Quin polític vol que el ciutadà desconfiï d'ell? Cap ni un. Al Youtube hi trobareu el brutal discurs del president Montilla el desembre del 2008 en què incitava el ciutadà a consumir. Els polítics de tots els colors estaven submergits en una dinàmica que només se sostenia si la gent continuava confiant en ells i l'economia creixia.

—I va decidir contradir els polítics!

—Sí, perquè només tinc dos carnets, el DNI i el permís de conduir. Feliçment, el meu sou no depèn de cap partit polític.

—Us va equivocar fixant la data del crash el 2010, o bé l'esclat de les hipoteques d'alt risc dels Estats Units l'agost del 2007 i la fallida de Lehman Brothers el 2008 eren només un escalfament?

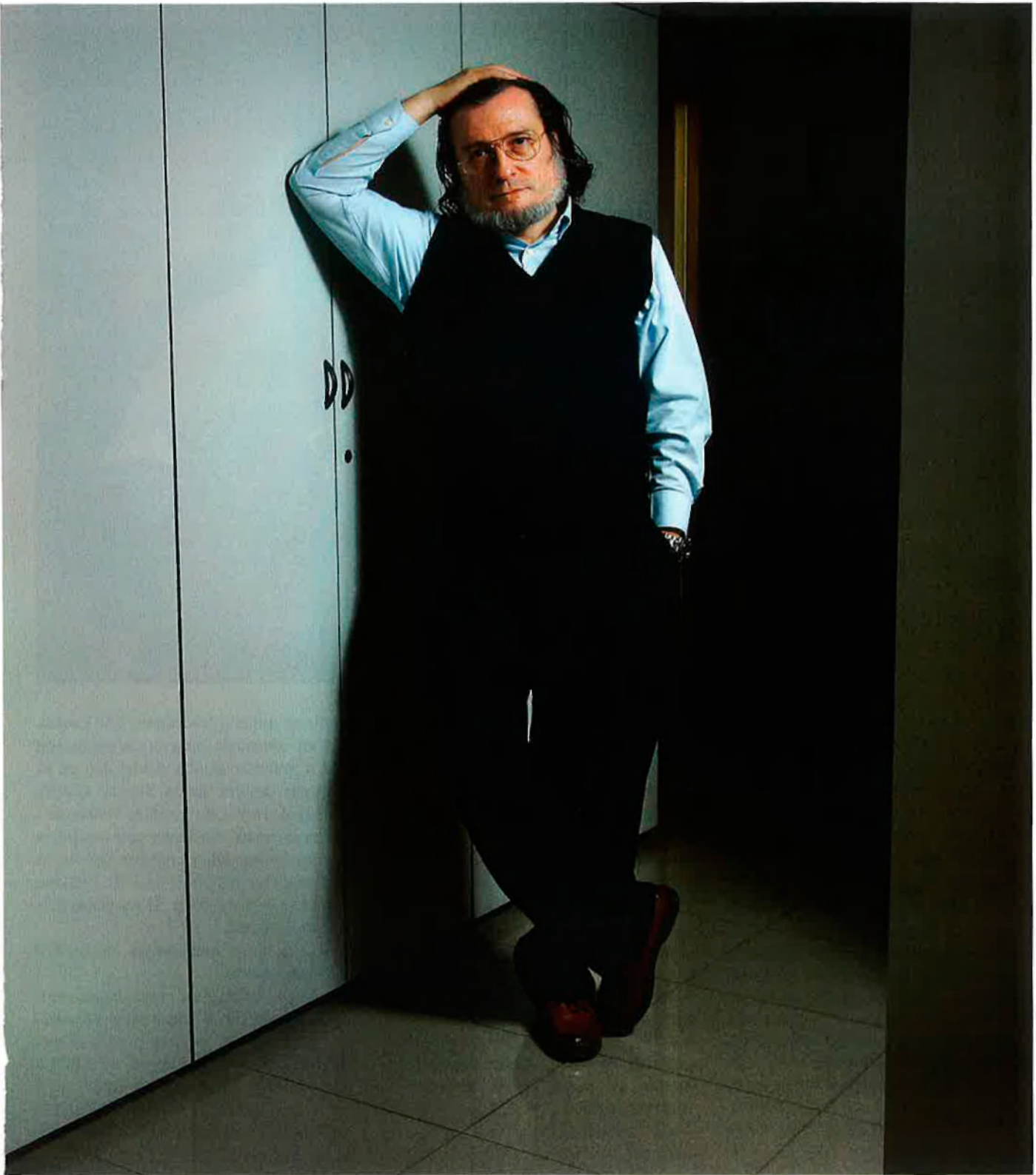
—És la precrisi, que va des del setembre del 2007 fins al juliol del 2010. La precrisi s'acaba quan els governs i les institucions manifesten que la situació no es pot resoldre amb les eines tradicionals. Arran de la fallida de Lehman s'engeguen plans d'estímul i rescat per sortir d'aquella situació, però no funcionen perquè el model es mor. Després es continuen

“La classe mitjana desapareix, ja no és necessària”

Santiago Niño Becerra (Barcelona, 1951) és catedràtic d'estructura econòmica de l'Institut Químic de Sarrià (URL). En aquesta entrevista parla clar: dibuixa una societat empobrida que haurà d'adaptar-se a uns nous patrons econòmics desconeguts fins ara. Per començar, vaticina la desaparició de la classe mitjana.

injectant diners —els països desenvolupats han injectat d'una manera o altra una quantitat equivalent al 30% del seu PIB—, i el resultat és el dèficit en què han incorregut molts països. I tot just aquest estiu, les institucions

internacionals admeten, tot i que no públicament, que les eines tradicionals no serveixen. A partir d'ara comencen a activar-se una colla de mesures que d'alguna manera posen de manifest que s'ha fracassat.



—Si l'estiu del 2010 s'ha acabat la precrisi, vol dir que ara comença la crisi?

—Tothom ha d'entendre que ara, el 2010, és quan comença la veritable caiguda.

—Teniu una idea de la profunditat que pot tenir el precipici?

—El perfil d'aquesta crisi serà molt semblant a la gran depressió dels anys 30. Estructuralment, és un escenari molt semblant. Aleshores el model es

va esgotar i ara també s'ha esgotat el model. La caiguda serà fins el 2012, i a partir d'aleshores s'entrarà en una fase d'estancament fins que comenci la recuperació molt suau i lenta a partir del 2015. Parlem d'una crisi sistèmica que



afecta tothom, tot i que evidentment hi ha economies que estan molt pitjor que unes altres. L'economia espanyola està molt pitjor que l'austriaca o l'holandesa, per exemple. Està molt fotuda.

—**El president de l'executiu espanyol explicava des de Nova York que tot va com oli en un llum perquè els mercats han recuperat la confiança en el deute espanyol.**

—Per això cada vegada que Espanya ven deute públic li surt més car? Que em perdoni, però no sé què entén per confiança.

—**Recuperació vol dir tornar als nivells d'abans del 2007?**

—És impossible. Mai a Espanya no es tornaran a construir 800.000 habitatges en un any. Quan ja cap al 2020 estiguem absolutament recuperats, la gent del carrer veurà que ens hem estabilitzat, però la sensació serà d'empoïriment. Una persona que ara tingui vint o trenta anys s'adonarà perfectament que el 2020 és més pobra que el 2010. Això que hem fet aquests anys passats és agafar fum i penjar-lo a l'aire amb agulles. Res més.

—**Però molta gent té la percepció que, d'una manera o d'una altra, la crisi els va bé. Tenen feina, la hipoteca els ha baixat, hi ha més ofertes...**

—Incorrecte, gent que encara té feina. Però demà en tindrà?

—**Pràcticament ningú no pot posar la mà al foc en aquest sentit, menys ara que és més fàcil que t'acomiadin acollint-se a la reforma laboral.**

—Primer ha estat la reforma laboral, que —no ho oblidem— va néixer per reduir la temporalitat. Ara ja ningú no en parla, però a la pràctica aquesta reforma significa una reducció de despeses laborals. La segona qüestió que hi ha sobre la taula és la reforma de les pensions, que es retallaran, i el tercer pas que vindrà serà la reducció dels salaris. Per això estic convençut que anem cap a un empobriment.

—**La gent que considerava que vivia sense luxes però amb certa comoditat, la classe mitjana, haurà de replantejar-se l'atribució d'aquest adjectiu?**

—La classe mitjana ja va desaparèixer, és una de les conseqüències clares d'aquest canvi sistèmic. Abans del 1950,

la classe mitjana pràcticament no existia. Va ser inventada perquè era necessària per a impulsar el nou model que es va engegar després de la Segona Guerra Mundial. Havia de produir, consumir i pagar impostos. Va aconseguir una plena ocupació i un salari creixent, que es va traduir en un increment del PIB. Però ara la classe mitjana deixa de ser necessària i desapareixerà.

—**I la classe mitjana es convertirà en classe baixa.**

—Sí, hi haurà més classe baixa, però crec que la classe alta també es reduirà. Per exemple, Armani perdrà clients que ara van amb una targeta de crèdit, i aquests clients els guanyarà Zara, però a la vegada, Zara perdrà clients, que aniran als *outlets* i als mercats ambulants. Armani continuarà existint, però més petita. Zara també hi perdrà, i al meu entendre, el futur són els *outlets*, els *low cost* els mercats ambulants.

—**Menys feina, més mal pagada, pensions més baixes... Tot plegat esperançador. Com podem continuar vivint en aquest món d'una manera més o menys digna?**

“Armani i Zara
perdran clients.
El futur són
els ‘outlets’
i els mercats
ambulants”

—Bé, tindràs una feina pitjor, si en tens, és clar. Però, sigui com sigui, el primer consell és que abans de comprar res, pensem si realment ho necessitem. A Espanya ens hem canviat de mòbil cada dos mesos i mig, que ha anat molt bé perquè generava PIB, però és evident que el mòbil funciona perfectament. En

“Tothom ha
d'entendre que
ara, el 2010, és
quan comença la
veritable caiguda”

cas que ho necessitem, demanem-nos si tenim els diners a la mà, però no ens endeutem. I si tenim un cert excedent de renda, el meu suggeriment és que el dediquem a reduir el deute, perquè anem cap a una deflació, i en aquest escenari el deute s'encareix.

—**I, a més, les pensions que tindrem, si és que hi tenim dret, seran més baixes. Com creieu que afectarà la reforma de les pensions en la nova vida que ens espera?**

—El concepte de pensions és atípic. Les pensions com les coneixem ara les va inventar el senyor Roosevelt als Estats Units. No tenia gaires partidaris, i va preguntar-se a qui podia acostar-se perquè li donés suport. Va triar els obrers. Els va demanar el suport, i aquests li van dir: en canvi de què? De pensions. I així es va tancar el tracte. Les pensions van néixer com una torna, i han evolucionat cap a una situació de cobertura màxima en el cas del tram alt, perquè les pensions baixes són patètiques.

—**Quin problema hi ha amb les pensions a l'estat espanyol?**

—No és tant l'import com el temps que s'han de pagar. A Espanya hi ha onze milions de pensionistes, i no és sostenible amb els imports actuals. Què seria sostenible? Que la gent es morís abans. Però com que la gent no es morirà abans —tot i que penso que l'esperança de vida baixarà quan es retallin les prestacions socials—, doncs es retalla l'import de les pensions. Això significa un empobriment de la població, és clar. Caminem cap a una situació en què les pensions més elevades baixaran molt, les mitjanes baixaran una mica i les més baixes pujaran, tendint cap a una franja mitjana de pensió, que si ara oscil·la entre 3.000 euros i 400, se situarà en un interval de 800/900 i 1.000/ 1.100. I la gent que cotitza per cobrar 3.000 euros s'hi haurà de posar fulles.

—**La generació nascuda a partir dels anys 60 ha viscut amb el lema del creixement i la necessitat de prosperar. Com si fos llei de la natura aconseguir una feina cada vegada més ben retribuïda, canviar de pis per tenir-ne un de més gran, comprar-se un cotxe més modern i potent... Mai no tornarà aquest estil de vida?**

—Tot i que hi ha hagut recessions, l'època que va des dels anys 60 fins al 2006 és excepcional, no ha passat mai en tota la història, són anys atípics. Durant aquestes dècades, la filosofia de bona part de la societat, amb un ampli gruix de classe mitjana, ha estat créixer i consumir més. Tot ha estat rauxa, però pagat amb crèdit.

—**Els bancs han donat crèdit alegrement. Quina part de culpa en tenen?**

—Cap culpa. Ningú no té la culpa de res. Algú sempre ha de tenir la culpa? Doncs no. Els humans som una espècie molt curiosa, sempre ens agrada trobar un culpable. És una mena de catarsi, tu tens la culpa i jo me'n desentenc. Doncs en aquest cas, els bancs no tenen la culpa i la gent tampoc. L'objectiu era créixer com fos. I hem crescut.

—**I ara què?**

—A tot arreu hi haurà menys feina, menys pensions i sous més baixos. No hi ha marxa enrere. Sobra gent. La productivitat de descàrrega d'un vaixell al port de Londres ha crescut més d'un 3.000% en trenta anys. Sobra molta gent. Si sobra coure, el deixes a la mina i quan el necessites l'agafes, però la

gent de moment no la pots deixar en un armari fins que la necessitis.

—**Això vol dir assumir una taxa de desocupació alta per sempre més?**

—Jo penso en solucions com el repartiment del temps de treball, contractes a temps parcials, com ja es fa als Estats Units, etc. Però prenguem la solució que prenguem, al final de la pel·lícula això significa un empobriment de la població.

—**El fet que canviï el color polític d'un govern, té cap repercussió en aquest escenari que heu dibuixat, o això de les dretes i les esquerres ja no s'aplica en política econòmica?**

—Recordeu la famosa frase de José Luís Rodríguez Zapatero: abaixar impostos és d'esquerres. Hem arribat a un punt en què el color polític d'un govern no importa absolutament gens. Abans potser sí que era veritat que l'esquerra netejava i la dreta feia créixer. Però ara ja no. Ara, una de les conseqüències que tindrà la crisi és que la importància de la política baixarà molt, i prendran importància els tècnics, es faran governs efectius de tècnics.

—**No hi haurà lloc per als mitjans sense preparació?**

—No. L'FMI ha fet una proposta en aquest sentit: que siguin experts els que facin les auditories i formin comissions d'intervenció en els països, i no pas polítics.

—**Se us acut res de positiu, per acabar l'entrevista?**

—La recuperació vindrà, això no és la fi del món, i vindrà per la banda de la productivitat. Aquest model amb què hem funcionat es basava en la filosofia de créixer, i créixer implica malbaratar. Si augmentem la productivitat, moltes de les activitats que ara es fan es perdran, de manera que la desocupació augmentarà.

—**La part positiva, quina era?**

—Que no és la fi del món. Quan aparegui un expert de torn que digui que la crisi s'ha acabat, penso que Espanya es pot situar en una desocupació estructural del 15%, que no baixarà mai. Espanya té un problema: un model productiu vell i obsolet, no exigent, que creix a base d'activitats intensives amb molta mà d'obra. És un model amb peus de fang.

Gemma Aguilera